

Immanuel Kants moralfilosofi

”Oplysning er menneskets udgang af dets selvforskyldte umyndighed. Umyndighed er manglen på evne til at bruge sin forstand uden en andens ledelse. Selvforskyldt er denne umyndighed, når årsagen til den ikke ligger i forstandens mangler, men i manglende beslutsomhed og mod til at bruge den uden en anden ledelse.” (I. Kant, 1987, p. 83).

Oplysning!

- Modernitetens opgør med den klassiske metafysik
- Den oplyste fornuft er sidste legitimationsinstans!
  - Kant: "Fornuftens højesteret"
  - Moral på sekulære fornuftspræmisses
  - Subjekter må i fællesskab ordne verden fornuftigt

"Oplysning er menneskets udgang af dets selvforskyldte umyndighed. Umyndighed er manglen på evne til at bruge sin forstand uden en andens ledelse. Selvforskyldt er denne umyndighed, når årsagen til den ikke ligger i forstandens mangler, men i manglende beslutsomhed og mod til at bruge den uden en anden ledelse." (I. Kant, 1987, p. 83).

Kant overordnet

- *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*, 1785
- ...
- *Kritik der praktischen Vernunft*, 1788
- Motivet til handlinger og den gode vilje
- Mennesket som et *endeligt* væsen med *fornuft og autonomi*
- Mennesket har *værdighed* (ikke blot værdi):
  - Krav på agtelse / respekt

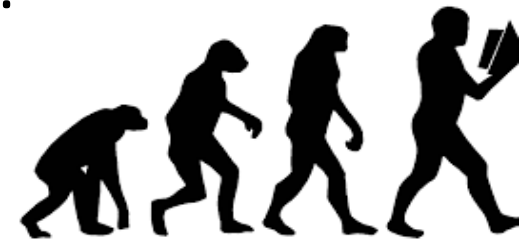
Grundtanker

- Vi kan med fornuften erkende *naturens egen orden*:
  - Lovmæssigheder, naturlove! ...
  - Gælder *universelt som almene strukturer* i naturen
- Metafysikkens fald → ingen naturlig moralsk orden! ...
- Hvordan da tematisere moralsk fornuft?
  - Moderne bud:
    - Moralsk relativisme? Kulturalisme? Subjektivisme?
    - Moralsk nihilisme?
    - Nytte?
    - Kant: Nej, *praktisk fornuft* på 'dennesidige' vilkår!

De autonome subjekter og den praktiske fornuft

- Skel mellem teoretisk og praktisk fornuft:
  - Den teoretiske fornuft *bestemmer* sin genstand → hævdende viden
  - Den praktiske fornuft gør derimod sin 'genstand' virkelig → relaterer til viden om vilje, valg, handling
- Hvordan kan vi afgøre, hvad der er fornuftigt at (virkelig)gøre?
  - praktisk fornuft er muliggjort af *det autonome individ* (= selv-lovgivende personer)
  - må 'ordne' verden – gøre den fornuftig!
  - Men hvad betyder dét?

At give form til den praktiske fornuft

- Det fornuftige hænger sammen med det lovmæssige:
  - Det lovmæssige = noget *universelt* gældende:
    - moralske handlingers princip må være *universelt*.
- En morallov = en *handlings-lov* med oprindelse i *subjektet selv ...*
  - (jf. mennesket som selv-lovgivende)!
  - *For at være fornuftige, må handlinger kunne testes ud fra et universaliserbarhedsprincip:*
  - = Kants berømte kategoriske imperativ:

Imperativer – hypotetiske og kategoriske

- *Hypotetiske* imperativer og det *kategoriske* imperativ:
  - Visse hypotetiske imperativer kan vi rent faktisk ikke komme uden om (mål relateret til lykken, fx)
  - Kun et kategorisk imperativ kan være universelt og lovmæssigt, objektivt, fornuftigt
- Viljen er kun moralsk god hvis *maximen kan villes som almen lov*:

- *moralske* handlingers *maxime*
(handlingsprincip) må være *universelt*.
- En abstrakt og formal moral ... hvordan kan denne konkretiseres, få et indhold?
- Den må få indhold gennem *det kategoriske imperativ* – en 'test' for handlingers moralske værd

universaliserbarheds-formuleringen ***af det kategoriske imperativ*** -

"Handl kun ifølge den maxime ved hvilken du samtidig kan ville, at den bliver en almengyldig lov"

- Løgner- og løfte-eksempler
- Det kategoriske imperativ er en 'test' for handlingers ift. moralen

Den gode vilje og pligten

- *Den gode vilje* er det eneste, der er ubetinget godt
- Men hvad gør viljen god? ...
  - *pligten* giver indhold til den gode vilje:
  - en vilje, der handler *for pligtens skyld*, er en god vilje.
  - Hvad betyder det at handle for pligtens skyld?
  - skel mellem at handle pligt-mæssigt og for pligtens skyld:
    - For at handle for pligtens skyld, må den bestemmes ud fra *den rene fornuft (a priori)*

Human Rights

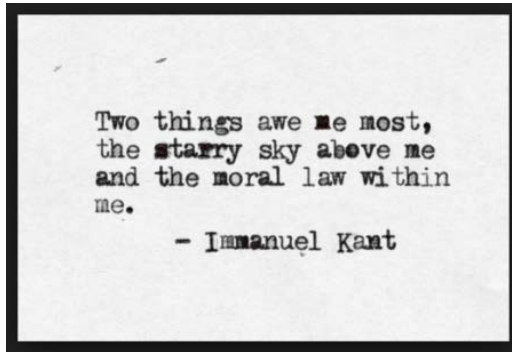

Kants konkrete virkningshistorie

- Fornuften må kritisere sig selv!
- Menneskerettigheder
- Retsstaten som grundprincip
- Oplysning som dannelse (af *myndighed*)
- Bebrejdesværdighed og motivet for handlinger

Tak for nu!

Søren Engelsen
Syddansk Universitet
soerenengelsen@gmail.com